

relații financiar ~ valutare și comerciale internaționale

ghidul lucrătorului de comerț exterior

EVALUAREA PROIECTELOR DE CONSTITUIRE A SOCIETĂȚILOR MIXTE

Publicații ale Națiunilor Unite pe tema evaluării proiectelor¹ arată că în aproape toate țările guvernele naționale joacă un rol important în formularea și dirijarea politicii de investiții, deși ponderea investițiilor de stat sau combinate (ale sectorului public și privat) variază de la o țară la alta. Controlul asupra investițiilor private se exercită fie prin investiții directe în sectorul public, fie prin aplicarea de impozite, taxe, subvenții sau prin controlul resurselor de investiții. Comitetul cu autoritatea guvernelor de a controla investițiile noi și de a adopta politici de încurajare a acestora există și interesul investitorilor ca proiectele să fie evaluate și formulate astfel ca să se obțină rezultatele economice și sociale maxime.

Preocupările pentru sistematizarea metodologiei de elaborare a calculațiilor economice de fundamentare a constituirii societăților mixte de producție își are, așadar, originea în necesitatea de a trata în mod unitar aceste aspecte atât cu partenerii externi, cât și în vederea supunerii documentațiilor la avizare și aprobare în țările partenere.

Programele de cooperare ale țării noastre cu o serie de state din Africa, America Latină, Asia, prevăd constituirea unui mare număr de societăți mixte de producție în străinătate, în special în domeniul minier, petrolier.

agricol, industria lemnului, industria textilă, industria chimică, construcții de mașini și altele. De asemenea, cooperarea cu țările dezvoltate a condus la constituirea de societăți mixte în țara noastră, numărul lor urmînd să crească în viitor.

Pentru lucrătorii din activitatea de comerț exterior, care deseori elaborează pentru prima dată studii de fundamentare este utilă, credem, prezentarea modului de abordare a aspectelor economice și financiare pe care le implică fundamentarea constituirii societăților mixte.

Gestiunea previsională a unei societăți, care stă la baza unor astfel de evaluări, cuprinde acțiunile întreprinse pentru ca, în final, să se asigure fondurile necesare activității societății și obținerea unui beneficiu la capitalul investit. Ea nu este o activitate numai de finanțare, deoarece se integrează cu toate laturile activității întreprinderii, fiind strîns legată de deciziile de investiții sau de exploatare, luînd în considerare elemente economice, tehnice, comerciale, fiscale și bancare.

Literatura de specialitate subliniază în mod deosebit necesitatea cunoașterii de către conducători a aspectelor economice și financiare în vederea luării unei decizii juste privind viitorul. Astfel, Biroul Internațional al

Muncii din Geneva arată² că multe din eșecuri sau falimente, cu toate consecințele nefericite care rezultă din acestea, ar fi putut fi evitate dacă responsabilitățile ar fi cunoscute mai bine problemele financiare și contabilitatea. Este sigur că multe dintre dificultățile în domeniul relațiilor dintre parteneri ar fi putut fi depășite dacă cele două părți în contract ar cunoaște mai bine limbajul financiar, precum și modul de a prezenta situația unei întreprinderi și de a-i da o interpretare corectă.

Pentru un proiect de o anumită mărime sînt necesare informații din toate sectoarele de activitate, dar în mod deosebit din următoarele:

Marketing — volum de vînzare a produselor fabricate, preț de vînzare, cheltuieli de comercializare, publicitate, perioada de plată a mărfurilor ș.a.;

Producție — tehnologia și echipamentul necesar, ritmul posibil de producție, cheltuieli de întreținere, personal de exploatare necesar, costuri indirecte;

Aprovizionare — costul materiilor prime și auxiliare utilizate, perioada de plată, cantități de stoc, incidența aprovizionării asupra activității întreprinderilor;

Personal — remunerare în perioada de formare a personalului înainte de punerea în funcțiune, remunerare în timpul exploatării, asigurării sociale, remunerări suplimentare, premii ș.a.;

Finanțe — costul capitalului, fonduri disponibile, atitudinea pieței financiare față de proiect.

Orice decizie de investiție implică nu numai evaluarea individuală a unor sau mai multor proiecte ci, de asemenea, aprecierea comparativă cu proiecte existente sau concurente, alegerea finanțării optime în cadrul strategiei întreprinderii.

Evaluarea proiectelor pune probleme de metodologie, dar în mod deo-

¹) ONUDI — *Guidelines for Project Evaluation*. Ed. Națiunile Unite New York 1972 pag. 1.

²) B.I.T. — *Comment libre un bilan*. Ed. Bureau Internațional du Travail (B.I.T.), Geneva, 1970, pag. 1.

supliment

nr. 11/32 1978

Revista
ECONOMICA

RELAȚII FINANCIAR-VALUTARE

sebit probleme practice pe care numai experiența născută din studiul a numeroase cazuri permite să le rezolve.

Luând în considerare fluxurile continue între întreprindere și mediul înconjurător, trebuie așteptat să se reconsidere în permanență elementele de analiză și să adapteze la zi metodele de evaluare. Calculațiile previzionale răspund la o dublă necesitate, aceea a urmării dinamicii interne a întreprinderii și cea de raportare a ei la mediul înconjurător în evoluție tot mai rapidă. Gestiunea previzională cuprinde, deci, și raportarea la piața întreprinderii; după compararea diferitelor soluții posibile de fabricare și vânzare, a politicii prețurilor, a cadențelor de dezvoltare și de înlocuire a echipamentelor, planurile reținute trebuie detaliate în bugete de exploatare și de investiții. Tot acest ansamblu de calculații și de planuri trebuie să se bazeze pe ipoteze detaliate cu privire la evoluția economică. De o bună previziune și de o bună adaptare la această evoluție economică depind în final alegerea celor mai bune soluții și o imagine realistă asupra rezultatelor și viitorului întreprinderii.

Condițiile din mediul economic care influențează activitatea întreprinderii sint în principal :

— demodarea rapidă a produselor și echipamentelor ;

— schimbarea gustului și necesităților cumpărătorilor datorită progresului tehnic general și al creșterii nivelului de trai ;

— creșterea generală a costurilor pentru materii prime, materiale și investiții ;

— creșterea termenelor de livrare ;

— creșterea necesităților de capital datorită procedurilor de fabricație mai perfecționate, echipamentelor de fabricație mai complicate și mai specializate, precum și automatizării ;

— specializarea liniilor de producție care nu mai permit trecerea cu ușurință la fabricarea altui produs ;

— specializarea personalului care trebuie să aibă cunoștințe foarte aprofundate într-un domeniu strict limitat și care cu greu poate fi reorientat spre alte specialități ;

— apariția unor noi producători concurențiali, susținuți de forțe economice puternice sau prin influențe politice ;

— schimbarea condițiilor politico-economice prin schimbarea unor condiții vamale, tarifare și netarifare, modificarea fiscalității sau a legislației și a condițiilor politice în care societatea își desfășoară activitatea.

Pentru a ține seama de acești factori numeroși cu caracter general, precum și a unor factori specifici care pot influența întreprinderea atît în activitatea curentă, cit și în perspectivă, este necesar să se elaboreze lucrări de previziune.

Prin aceste lucrări de previziune se au în vedere, în principal, următoarele :

— să se stabilească condițiile în care își va desfășura activitatea întreprinderea în prezent și în perspectivă (oportunități și restricții) ;

— să se evalueze consecințele acestei evoluții și să se stabilească obiectivele pe termen lung, care trebuie atinse ;

— să se prepare întreprinderea pentru a avea maximum de avantaje și a suferi minimum de riscuri din schimbările avute în vedere ;

— să se asigure resursele necesare pentru realizarea planurilor sale ;

— să se controleze mersul întreprinderii către obiectivele fixate.

Lucrările de **previziune pe termen lung** formează strategia întreprinderii și au ca scop să fixeze marile opțiuni pentru activitatea viitoare.

Lucrările de **previziune pe termen mediu** se transpun în planuri operaționale, care au ca scop să asigure mijloacele necesare realizării obiectivelor strategice.

Lucrările de **previziune pe termen scurt** se transpun în bugete care exprimă în mod detaliat, pe o perioadă limitată de timp, de obicei de un an, mijloacele necesare și rezultatele ce trebuie obținute.

Sistemul de lucrări de previziune acoperă activitatea tuturor sectoarelor întreprinderii și stabilește sinteza ansamblului de obiective alese și a mijloacelor de executare.

Lucrările de previziune, fixînd liniile directoare ale activității întreprinderii și rezultatele ce trebuie obținute, permit o descentralizare a responsabilității și aplicarea pe scară largă a metodei de conducere prin obiective.

Prin calculații previzionale se urmărește în mod uzual o stabilire a necesarului de investiții, precum și o evaluare a rentabilității acestora. Pentru elaborarea acestor calculații este nevoie să se stabilească o perioadă (orizont) de evaluare a costurilor și rezultatelor, pentru care se calculează necesarul de investiții, precum și rentabilitatea obiectivului. În mod practic, această perioadă se consideră a fi între 10—15 ani de producție + perioada de investiție sau o durată specială, determinată de programul luat în considerare. La stabilirea duratei

se are în vedere durata cererii produsului pe piață, posibilitatea exploatarei economice a instalațiilor, durata activității de cooperare convenită între parteneri sau alți factori în funcție de specificul producției, al instalațiilor sau condițiilor de desfășurare a activității.

Analiza proiectului este facilitată prin urmărirea unei anumite succesiuni, care să permită utilizarea rezultatelor unei etape de calcul ca date de intrare pentru etapa următoare, fiecare element putînd fi ușor identificat în fiecare etapă de evaluare.

Desigur că pentru a prevedea rezultatele unei societăți, este necesar să se evalueze încasările societății din vânzări și alte activități și, în paralel, cheltuielile societății în aceeași perioadă de timp

Diferența între încasări și cheltuieli reprezintă rezultatul brut al activității, din care se constituie fondurile de amortizare și de rezervă, rămînînd beneficiul impozabil. După aplicarea impozitelor, rămîne beneficiul net din care se alocă fondurile pentru autofinanțare și se distribuie dividendele către acționari.

Fondurile de amortizare, împreună cu fondul de rezervă și cu proviziunile, reprezintă autofinanțarea societății, Adunarea generală decizînd utilizarea acestora în limitele prevederilor legale.

Aceste fonduri de autofinanțare sint utilizate, în general, pentru rambursarea creditelor, reinvestiri, cheltuieli de cercetare, dezvoltare, modernizări de produse, constituirea de proviziuni pentru lucrări viitoare sau situații neprevăzute.

Pe baza calculațiilor anuale, se elaborează calculațiile previzionale care se desfășoară pe o perioadă mai mare de timp de 10—15 ani, prezentînd tabloul de ansamblu al rezultatelor societății la orizontul dorit.

Principalele calculații previzionale de ansamblu sint planul de finanțare, fluxul de numerar, bilanțul previzional. Partenerul român își elaborează separat balanța valutară în raport cu societatea mixtă și economia națională.

Pentru toate aceste calcule, ce vor fi analizate în detaliu, în continuare, Centrul de calcul al comerțului exterior a elaborat programe care permit prelucrarea și obținerea automată a indicatorilor.

G. CRISTEA

Noțiuni, termeni, operațiuni

RISCURI VALUTARE—CONTRACARARE PRIN CLAUZE CONTRACTUALE [I]

Așa cum s-a arătat anterior (nr. 7/28/1978), între comerțul interior și cel exterior există o diferență, în sensul că în comerțul interior prețul este stabilit și valabil pentru ambii parteneri, în timp ce în comerțul exterior, prețul stabilit este, în mod normal, cert și valabil numai pentru partenerul în a cărui monedă a fost încheiat contractul. Pentru celălalt partener, prețul contractual este în funcție de cursul valutar al acestei monede: de ponde de acest curs dacă prețul tranzacției va fi sau nu avantajos pentru el. Al doilea partener suportă deci riscul valutar, în timp ce primul nu-l suportă. Astfel, dacă între o firmă din S.U.A., și o alta din Franța se încheie un contract de vânzare-cumpărare, iar prețul de contract este de 1000 dolari S.U.A., singurul partener care suportă riscul valutar este firma franceză. Firma americană are o certitudine: la termen va încasa suma de 1000 dolari S.U.A. Firma franceză va avea de plătit (respectiv de încasat) o sumă de franci variabilă, în funcție de cursul în franci francezi al dolarului S.U.A. la termenul de plată (respectiv de încasare).

Problema care se pune de data aceasta este modul de asigurare împotriva riscului valutar care să fie prevăzut prin însuși contractul încheiat între parteneri. În acest contract, indiferent dacă este de export sau de import, pe lângă clauzele curente referitoare la marfă, condiții de livrare, preț exprimat într-o anumită valută, termen de plată, urmează deci să fie inclusă o clauză specială de apărare împotriva riscului valutar. Această problemă se pune și pentru alte contracte, cum ar fi cel pentru credite în valută.

Ar fi însă greșit dacă s-ar considera că întreaga atenție a partenerilor trebuie concentrată asupra clauzei speciale împotriva riscului valutar. În realitate, partenerul care trebuie să se asigure împotriva acestui risc urmează să se îngrijească de redactarea tuturor clauzelor contractuale în sensul dorit, deoarece o asemenea asigurare este cu atât mai cuprinzătoare, cu cât ea valorifică un cât mai mare număr de posibilități.

Astfel, cea mai bună asigurare împotriva pierderilor din riscul valutar — indiferent dacă este vorba despre o creanță sau o datorie — este conside-

rată contractarea în propria monedă, deoarece în acest caz nu se mai pune o problemă de schimb valutar. Există însă limite pentru utilizarea acestei soluții: (a) ea nu poate fi utilizată decât în ipoteza în care moneda proprie este convertibilă de fapt; (b) având în vedere că moneda de contract este una singură, dacă unul din parteneri a reușit să impună celuilalt propria-i monedă ca monedă de contract, înseamnă că celălalt a renunțat să pretindă ca moneda lui să fie monedă contractuală și a acceptat să vândă sau să cumpere într-o monedă străină. Practic, aceasta înseamnă că riscul valutar nu a fost eliminat, ci transferat asupra unuia din parteneri, ceea ce presupune în general o contra-prestație din partea celuilalt partener, eventual în ce privește prețul sau condițiile de plată.

În cazul în care contractarea în moneda proprie nu este realizabilă sau nu este acceptabilă, apar ca alte posibilități de asigurare prin elemente ale contractului împotriva riscului valutar plata anticipată, plata efectivă și plata în rate.

Plata anticipată este aceea care se efectuează la sau imediat după încheierea contractului de vânzare-cumpărare, deci înainte de livrarea mărfii. Plata efectivă este aceea care însoțește livrarea, deci care se efectuează concomitent cu predarea mărfii, practic, la prezentarea documentelor (engl. documents against payment), în timp ce plata în rate presupune în general mai întâi achitarea unui acot, apoi o plată efectivă la predare și, în sfârșit, restul de plată la o dată ulterioară sau eșalonat în mai multe rate după livrare.

Toate aceste modalități contractuale au un punct comun: eliminarea pe cât posibil a factorului timp, deoarece nu există risc valutar decât legat de factorul timp. În această privință, soluția ideală este plata anticipată sau efectivă, deoarece ea înlătură cu desăvârșire, în principiu, factorul timp: tranzacția a fost eliberată de riscul valutar. Am spus în principiu, deoarece în practică se întâmplă ca între încheierea contractului și plata anticipată sau efectivă să se scurgă o anumită perioadă de timp în care să se producă fluctuații de curs valutar. În cazul plății în rate — așa cum s-a

arătat, aceasta poate consta dintr-o formulă care utilizează toate cele trei modalități amintite — rezultatul este cu atât mai satisfăcător, cu cât se reușește ca plata să aibă loc într-o perioadă cât mai scurtă. Exportatorul se va strădui deci să obțină o plată cât mai apropiată cu putință, eventual o plată efectivă.

În cazul în care cumpărătorul nu dispune de mijloacele financiare necesare unei plăți efective, exportatorul va putea încerca să se apere de riscul valutar pe două căi: (1) credit sau (2) prin leasing.

(1) În acest context, nu este vorba despre creditul de furnizor, adică despre creditul pe care exportatorul (furnizorul) îl acordă importatorului (cumpărătorului), în timp ce exportatorul însuși obține o refinanțare din partea unei bănci, ci despre creditul pe care importatorul îl obține direct de la o bancă, în vederea încheierii operației de vânzare-cumpărare cu plata efectivă. Suma la care se referă creditul este în acest caz plătită de bancă direct exportatorului la livrare.

În felul acesta, riscul valutar este transferat de la exportator la banca finanțatoare a operației de vânzare-cumpărare. Pentru perioada rămasă neasigurată (între data încheierii contractului și aceea a plății de către banca finanțatoare), exportatorul trebuie să găsească o altă modalitate de acoperire.

(2) Leasing-ul este de asemenea o modalitate de asigurare împotriva riscului valutar. Tratatările de vânzare-cumpărare între un exportator și un importator străin se desfășoară după normele curente, însă contractul nu se încheie între aceștia doi, ci între exportator și o întreprindere de leasing. Aceasta din urmă preia marfa care face obiectul exportului și o închiriază importatorului, plata către furnizorul-exportator efectuându-se de obicei de către întreprinderea de leasing la livrare. O asemenea tranzacție se pretează îndeosebi în cazul livrărilor de mașini și utilaje pentru investiții. Întreprinderile de leasing pot avea sediul fie în țara exportatorului, fie în aceea a importatorului.

Operația de leasing creează exportatorului posibilitatea de a primi o plată efectivă în locul plății la termene în general îndepărtate. În felul acesta, perioada în care există riscul valutar potențial este mult scurtată. Pentru restul perioadei care nu este acoperit, exportatorul poate utiliza o altă modalitate de asigurare, cum ar fi o operație valutară la termen.

CAMBIA ȘI BILETUL LA ORDIN —

PLATA — REFUZUL DE PLATĂ (III)

Continuând prezentarea normelor de drept uniform care reglementează cambia și biletul la ordin, în acest număr vom analiza plata și, în special, procedura de urmat în cazul refuzului de plată.

Menționăm că conceptul, emiterea, circulația și garantarea cambiei și a biletului la ordin au fost tratate în două numere anterioare (7/28 și 9/30).

plata

Plata cambiei se face la scadență, adică la termenul prevăzut de titlu, în materie cambială neputându-se acorda termene de grație. Potrivit principiului cherabilității, plata se face la domiciliul debitorului, respectiv a trasului, acceptant sau nu. Dacă posesorul nu cere plata de la tras în locul și la data prevăzută în cambie, el pierde acțiunea de regres contra trăgătorului, giranților și avaliştilor.

Cambia la vedere trebuie prezentată la plată în timp de un an de la emitere sub sancțiunea pierderii acțiunii de regres din partea posesorului. Dacă a fost prezentată debitorului și acesta a refuzat plata, refuzul se dovedește prin întocmirea actului de protest.

Facem mențiunea că chiar în situația în care o cambie este trasă la vedere suma nu se încasează imediat, în momentul expedierii lotului de marfă, ci după un număr de zile mai mare sau mai mic, în funcție de distanța dintre vânzător sau cumpărător, zile care în limbaj tehnic se numesc zile de curier.

Cambia la un anumit timp de la vedere se prezintă mai întâi la acceptare în termenul legal și dacă a fost acceptată de tras, urmează a fi apoi prezentată în termenul fixat de la vedere, pentru a se cere plata de la trasul acceptant.

Dacă o cambie este plătită la o zi fixă trebuie prezentată la plată în acea zi, sau în una din cele două zile lucrătoare ce urmează. În caz de neplată, dresarea actului de protest urmează a avea loc în următoarele două zile de lucru.

În ipoteza în care trasul nu a acceptat cambia și deci nu era obligat să o plătească și totuși a plătit-o, nu se poate întoarce contra trăgătorului, deoarece acțiunea în contra sa era pierdută din partea posesorului cambiei. Numai în cazul în care trasul neacceptant plătește cambia după scadența ei, are acțiune de drept comun împotriva trăgătorului, dacă dovedește că acesta a rămas totuși obligat față de posesorul cambiei pe care îl achitase în virtutea unor raporturi extracambiale, care nu au fost stinse prin emiterea cambiei. Aceași soluție se aplică și girantului care plătește

după scadență în ipoteza în care posesorul nu a dresat protestul și declineste decăzut din acțiunea de regres.

Cu privire la plată, considerăm util să facem și următoarele precizări:

— posesorul unei cambii cu mai mulți giranți, în caz de neacceptare sau neplata cambiei, se poate adresa oricărui girant, fără a fi obligat să observe ordinea înscrierii girurilor;

— beneficiarul nu poate refuza o plată parțială; în cazul unei astfel de plăți trasul poate solicita ca mențiunea asupra acestei plăți parțiale să-i fie făcută pe cambie, ca și pe chitanța care îi este dată;

— beneficiarul unei cambii nu poate fi constrins să primească plata înainte de scadență; trasul sau subscriitorul care achită înainte de scadență cambia, o face pe riscul său;

— dacă o cambie este prevăzută a fi plătită într-o monedă care nu este cotate la locul de plată, suma poate fi plătită în moneda țării, după valoarea pe care o are în ziua scadenței. Dacă trasul este în întârziere, beneficiarul poate, la alegere, să ceară ca contravaloarea cambiei să-i fie plătită în moneda țării după cursul valutar din ziua plății, fie din ziua scadenței. Valoarea monedei străine este determinată după cum se obișnuiește, la locul de plată.

În activitatea întreprinderilor noastre de comerț exterior plata cambiiilor prezintă importanță sub un dublu aspect: în cazul în care sînt debitori principali (trași-acceptanți) și, în a doua ipoteză, cînd sînt trăgători, iar beneficiar este Banca Română de Comerț Exterior.

● **Întreprinderea de comerț exterior care a acceptat o cambie** are obligația ca să dispună în timp util Băncii Române de Comerț Exterior, plata la scadență, operațiune care nu poate fi realizată decît printr-o organizare riguroasă a evidenței privind obligațiile de plată. În ipoteza, frecventă de altfel, în care nu a fost avizată Banca Română de Comerț Exterior, la cerearea acesteia, în calitate de mandatară a băncii comerciale externe se impune întocmirea formelor de plată în mod operativ pentru a se evita protestul.

Reamintim că refuzul de plată nu poate fi întemeiat pe prevederi din contractul comercial de vânzare internațională, datorită faptului că raportul cambial născut din acceptarea cambiei este autonom de primul raport, respectiv de raportul fundamental născut din tranzacția comercială.

● **Întreprinderea de comerț exterior exporțatoare**, în cazul în care în cadrul modalității de plată adoptate

sau a garantării vânzării pe credit folosește cambia este necesar ca, luînd în considerare timpul de curier, să remită din timp documentele de plată și să solicite Băncii Române de Comerț Exterior prezentarea titlului de credit la plată. O atenție deosebită trebuie acordată cambiiilor cu scadență la o anumită zi fixă, calendaristică, (frecvent întîlnite la vânzările pe credit) cunoscut fiind faptul că pierderea termenului de protest paralizează acțiunea în regres.

În cazul în care cambia însoțește un set de documente privind livrarea unui lot de marfă, practica arată că este necesar să se dea toate instrucțiunile cu privire la modul în care banca comercială externă trebuie să procedeze în cazul unui refuz de acceptare sau de plată.

protestul

Atît refuzul de acceptare, cît și acela de plată trebuie constatat printr-un act de protest ori de cite ori posesorul cambiei vrea să exercite acțiunea cambială contra obligațiilor de regres, al cărei exercițiu este condiționat de îndeplinirea acestei formalități.

Protestul se dresază sub formă autentică, de către organe special desemnate (fiind un act solemn și public), prin care se constată îndeplinirea din partea posesorului cambiei a diligențelor cerute de lege, pentru exercițiul acțiunii cambiale de regres. La noi, organul competent să dreseze documentul de protest cambial este notariatul de stat, potrivit legii de organizare a acestei instituții.

Protestul poate avea obiecte diferite și anume:

— protestul de neacceptare, constată prezentarea la acceptare a cambiei și refuzul de acceptare din partea trasului;

— protestul de neplată, constată prezentarea la timp a cambiei la plată și refuzul de plată;

— protestul de nedatare, constată că o cambie plătitibilă la un anumit timp de la vedere, a fost prezentată la acceptare și, deși trasul o acceptă, refuză totuși datarea acceptării;

— protestul pentru neînminare, constată că posesorul unui duplicat al cambiei nu a putut obține exemplarul expedit pentru acceptare.

Protestul se dresază în caz de neacceptare, numai la domiciliul trasului, în timp ce protestul de neplată se dresază la locul plății. Protestul de neacceptare se dresază a doua zi după termenul de prezentare la acceptare în cazul în care s-a prevăzut un astfel de termen. Protestul de neplată se dresază în cele două zile lucrătoare, următoare zilei în care trebuia făcută plata.

Menționăm că nedresarea protestului pentru neacceptare sau refuz de

plată, în termenele de mai sus, decada pe beneficiar din acțiunea de regres, adică nu se va putea îndrepta împotriva garanților cambiali pentru a cere plata.

În următoarele situații nu este obligatoriu protestul:

— în cazul în care trasul cambiei a fost declarat în stare de faliment;

— când refuzul de acceptare sau de plată se constată, cu învoirea posesorului, printr-o declarație scrisă și datată pe cambie, semnată de cel contra căruia urma să se adreseze protestul (declarație care trebuie să fie făcută în termenul de dresare a protestului);

— dacă trăgătorul, girantul sau avalistul au înserat, în cambie clauza „fără protest“, „fără cheltuieli“, precum și orice altă expresie echivalentă.

Plata pe cale de regres

Dacă o cambie a fost refuzată la acceptare, ea își pierde încrederea că va fi plătită în ziua scadenței. În scopul realizării plății, legea acordă creditorului cambial o acțiune de regres contra trăgătorului (emitentului), giranților și avalistilor lor. Plata prin regres se poate cere în principiu la scadență, cu condiția ca trasul sau emitentul să nu fi plătit cambia.

Regresul poate fi exercitat înainte de scadență în cazul în care trasul anterior scadenței a fost declarat în stare de faliment, sau când trasul, deși nu a fost declarat în stare de faliment, totuși se află în incetare de plăți și când împotriva trasului s-au întreprins executări silite de alți creditori, care au rămas infructuoase; regresul înainte de scadență poate fi exercitat și în ipoteza când o cambie a fost prezentată la acceptare și refuzată integral sau parțial, precum și în cazul când trăgătorul emite o cambie cu clauza de neacceptare, dacă trăgătorul este în stare de faliment.

În ceea ce privește condițiile exercitării regresului cambial pentru obținerea plății, legea cambială prevede, în primul rând, dresarea protestului pentru neacceptare sau refuz de plată. Prin urmare, acțiunea cambială de regres este condiționată, în primul rând, de prezentarea cambiei, la scadență și apoi de prezentarea actului de protest prin care se constată în mod solemn refuzul de plată, evident, în cazul în care protestul trebuie să fie dresat. Dacă a intervenit un caz de forță majoră care împiedică dresarea protestului în termen util, posesorul cambiei trebuie să înștiințeze de îndată pe girantul său, înștiințarea făcându-se din girant în girant până la trăgător, spre a le aduce la cunoștință aceste împrejurări.

Pe lângă cele două condiții necesare pentru exercitarea acțiunii de regres arătate, posesorul cambiei mai trebuie să înștiințeze pe girantul nemijlocit că titlul cambial pe care-l posedă nu a fost achitat și că s-a dresat protest de neplată, dacă protestul era necesar, în termen de patru zile libere

ce urmează zilei protestului sau zilei prezentării la plată, în cazul stipulației fără protest. Girantul nemijlocit primind încunoștințarea de la posesor are la rîndul său obligația de a înștiința pe girantul său nemijlocit în termen de două zile libere despre această situație, mergîndu-se astfel din girant în girant pînă la trăgător. Lipsa înștiințării nu atrage decăderea posesorului din acțiunea de regres, ci eventuala sa obligare la despăgubire.

Prin acțiunea de regres, se poate cere de către posesorul cambiei suma arătată în cambia neacceptată sau neplătită, împreună cu dobînda, precum și cheltuielile de protest, ale înștiințărilor făcute, și alte cheltuieli legitime incluse în socoteala de întoarcere. Ea are prin urmare, caracterul unei acțiuni de garanție, fiind îndreptată împotriva trăgătorului sau giranților de către beneficiarul care nu a putut încasa la scadență suma promisă prin cambie.

Obligatul de regres care a plătit cambia, are dreptul să ceară de la giranții săi întreaga sumă plătită posesorului (dobînda legală la această sumă, precum și cheltuielile pe care le-a făcut).

În ceea ce privește modurile de exercitare a regresului, arătăm că posesorul cambiei poate acționa pe cale de regres în ordinea girurilor sau poate sări peste unii giranți și, în același timp, el mai poate exercita funcțiunea de regres și prin mijlocirea unei contracambii.

Prin **contracambie** se înțelege o nouă cambie, însoțită de cambia neplătită și de socoteala de întoarcere, trasă la vedere, de către ultimul posesor a cambiei neplătite și protestate, de obicei asupra unuia din giranți sau asupra principalului obligat; această cambie servește la încasarea sumei prevăzute în cambia inițială, plus anume adaosuri de despăgubiri față de cel ce nu a fost plătit în mod normal. Menționăm că, în ceea ce privește forma contracambiei, aceasta trebuie să îndeplinească condițiile formale ale unei cambii obișnuite. Contracambia trebuie trasă la vedere și direct asupra unui obligat de regres. În ce privește obligația trasului, el trebuie să plătească fără a fi necesară formalitatea acceptării, întrucît el este obligat cambial prin cambia inițială.

Executarea cambială

Primul act al executării cambiale este investirea cambiei cu formulă executorie care, la noi, se realizează de către notariatul de stat la cererea posesorului, care este obligat să depună cambia și actele justificative ale acestorilor a căror plată o pretinde (cheltuieli cu protestul, comisioane bancare etc.).

Procesul cambial poate fi pornit fie pe cale de acțiune, fie pe cale de opoziție la somația de executare; ultima cale este mai avantajoasă pen-

tru creditor, procedura fiind următoarea:

— după investirea cambiei cu formulă executorie, creditorul trimite o somație debitorului, prin executorul judecătoresc și care trebuie să cuprindă o transcriere exactă a cambiei, a protestului și a celorlalte acte din care să rezulte suma pretinsă;

— de la primirea somației de executare, debitorul poate face opoziție în termen de cinci zile, la instanța judecătorească în raza căreia se află notariatul de stat care a investit cambia cu titlu executoriu, somație care nu suspendă executarea;

— debitorul prin opoziția declarată poate invoca invalabilitatea titlului, precum și alte apărări, dînd naștere astfel unui adevărat proces cambial.

În ipoteza în care creditorul alege calea acțiunii directe împotriva acceptantului sau avalistului, termenul de prescripție este de trei ani.

Duplicatale și copiile cambiei

Emiterea de duplicate este impusă de necesitatea de a asigura pe posesor împotriva sustragerilor, a pierderilor și, în special, pentru a se facilita circulația cambiilor internaționale (un exemplar se remite beneficiarului, iar cel de-al doilea se expediază trasului pentru acceptare etc.). Duplicatale unei cambii trebuie să fie identice și numerotate în chiar textul lor; fără această mențiune, fiecare exemplar va fi considerat drept un document comercial distinct.

Plata făcută pe unul dintre exemplare este liberatorie; chiar dacă nu s-a stipulat pe cambie, această plată anulează efectul celorlalte exemplare. Totodată, trasul este ținut răspunzător pentru fiecare exemplar acceptat, dar pe care nu l-a restituit.

Referitor la copiile cambiilor facem următoarele precizări:

— orice deținător al unei cambii are dreptul să-și facă copii; copia trebuie să reproducă exact originalul, cu girurile și toate celelalte mențiuni care figurează pe ea; copia trebuie să arate unde se oprește; această copie a cambiei poate fi andosată (girată) și avalizată în același mod și cu aceleași efecte ca și originalul cambiei;

— copia trebuie să desemneze pe deținătorul cambiei originale care este obligat să o remită deținătorului legitim al copiei. Dacă deținătorul originalului refuză, deținătorul copiei nu poate acționa în regres persoanele care au andosat (girat) sau avalizat copia, decît după ce a făcut constatarea printr-un act de protest cum că originalul nu i-a fost remis la cererea sa. Dacă titlul cambiei original, după ultimul gir survenit înaintea efectuării copiei poartă clauza: „începînd de aici, andosarea (girarea) nu valorează decît pe copie” sau oricare altă formă cu conținut asemănător: un gir semnat ulterior pe cambia originală, este nul.

EVOLUȚIA DOBÎNZILOR LA CREDITELE FINANCIARE INTERNAȚIONALE PE TERMEN MEDIU ȘI LUNG

Dintre creditele financiare internaționale pe termen mediu și lung vom analiza în continuare evoluția ratei dobânzilor la așa-numitele eurocredite și euroobligațiuni — ambele putând fi considerate reprezentative pentru împrumuturile obținute în ultimii ani de pe piețele de capital internaționale.

Eurocreditele sînt credite internaționale pe termen mediu (5—7 ani) acordate pe piața eurovalutelor¹⁾ de syndicate (consorții) de bănci occidentale, la o rată a dobânzii variabilă în funcție de rata dobânzii la depozitele în eurovalute. Eurocreditele sînt împrumuturi de valoare mare (peste 50 milioane dolari) beneficiarii lor fiind, de regulă, fie autoritățile diferitelor țări, fie mari corporații multinaționale.

Rata dobânzii la eurocredite se calculează astfel: se stabilește o rată a dobânzii reprezentativă pentru piața eurovalutelor (de obicei rata dobânzii la depozitele în eurodolari pe șase luni de pe piața Londrei) la care se adaugă un anumit procent suplimentar, care să acopere riscul băncilor care s-au angajat în această operațiune, și care se numește marjă suplimentară de dobîndă. Marja suplimentară de dobîndă, odată stabilită în acordul de credit, reprezintă partea fixă a ratei dobânzii la eurocredit; rata dobânzii la eurodolari, care se modifică frecvent, reprezintă partea variabilă a ratei dobânzii la eurocredit. Astfel, dacă s-a stabilit o marjă de dobîndă de 1,5 procente, iar rata dobânzii la eurodolari este de 6%, rata dobânzii la eurocredit pentru trimestrul sau semestrul respectiv va fi de 7,5%; cînd rata dobânzii la eurodolari este de 8%, rata dobânzii la eurocredit va fi de 9,5%.

În consecință, pentru a cunoaște evoluția nivelului dobânzilor la eurocredite este necesară urmărirea a doi indicatori:

1. Evoluția ratei dobânzilor la depozitele în eurodolari pe termen scurt practicate în operațiunile dintre băncile londoneze (în terminologia finan-

ciară acest nivel de dobîndă se numește LIBOR, respectiv „London Inter-Bank Offered Rate” — rata dobânzii interbancare de ofertă). După atingerea unui nivel maxim de 14% în 1974, nivelul dobânzilor la depozitele în eurodolari pe termen scurt (LIBOR) a scăzut treptat pînă la începutul anului 1977, cînd a ajuns la mai puțin de 6%. În ultimele 18 luni tendința LIBOR-ului este de creștere, în prezent nivelul acestuia fiind de cca. 8%.

2. Evoluția marjei suplimentare de dobîndă peste LIBOR. De regulă, marja suplimentară de dobîndă reflectă gradul de risc al eurocreditului acordat: cînd se acordă un împrumut unei corporații a cărei situație financiară nu este prea favorabilă, sau unei țări care are o datorie externă mare, marja suplimentară de dobîndă este mai mare putînd ajunge, sau chiar depăși, două procente. Invers, în cazul unor țări apreciate ca avînd bonitate financiară ridicată, marja de dobîndă coboară pînă la un procent, sau chiar sub un procent.

Totuși, așa cum a demonstrat experiența ultimilor ani, marja suplimentară de dobîndă este influențată și de alți factori. Astfel, în semestrul II.1977 și în primele luni ale acestui an, cererea scăzută de credite interne în S.U.A. și alte țări capitaliste dezvoltate, ca urmare a creșterii economice moderate, a determinat băncile comerciale occidentale să se angajeze tot mai mult în acordarea de credite externe. În consecință, oferta de fonduri pe piața eurovalutelor a crescut, ceea ce a dus la o concurență sporită între bănci în ceea ce privește condițiile de acordare a creditelor. Rezultatul acestei situații a fost înregistrarea unei tendințe de scădere a marjelor suplimentare de dobîndă peste LIBOR, în multe cazuri la mai puțin de un procent, după ce în anii anteriori aceste marje se situau între 1,25 și 2 procente. De această reducere a dobânzilor au beneficiat, desigur, țările cu o bonitate financiară ridicată,

adică de regulă țările capitaliste dezvoltate.

Importanța marjei suplimentare de dobîndă constă în aceea că ea reprezintă un element permanent al ratei dobânzii la eurocredit; dacă o țară a reușit să obțină o marjă cu 0,25 procente mai scăzută decît nivelul obișnuit al pieței, ea va beneficia de un cost comparativ mai scăzut al creditului pe întreaga perioadă de rambursare a acestuia (5—7 ani).

Datele prezentate permit să se tragă unele concluzii privind tendința costurilor la eurocredite: astfel, rata dobânzii reprezentative la eurocredite, după ce a scăzut în anii 1975 și 1976, a început să manifeste unele majorări de la începutul anului 1977. Tendința de reducere a marjelor de dobîndă din ultimele luni a contracarat, într-o anumită măsură această tendință, constituind un avantaj net pentru cei ce au contractat împrumuturi în ultimele luni. Totuși, tendința generală este, în prezent, de scumpire ușoară a creditelor internaționale pe termen mediu și lung, sau cel puțin de oprimare a tendinței de ieftinire a lor.

O concluzie similară se desprinde din analiza dobânzilor la euroobligațiuni. Piața euroobligațiunilor este segmentul pe termen lung al europiețelor, constînd în emisiuni de obligațiuni nominalizate în eurovalute, în special în eurodolari; termenele de scadență ale euroobligațiunilor sînt între 7 și 15 ani, iar cuponul (rata dobânzii plătită de emitent, deci de cel ce se împrumută, deținătorului, care cumpără euroobligațiunea cu bani lichizi) este fix.

Costul total al contractării de împrumuturi prin emisiuni de euroobligațiuni este determinat nu numai de mărimea cuponului, ci și de diferența dintre valoarea nominală a euroobligațiunii și prețul sau valoarea de emisiune. Cînd emitentul nu reușește să vîndă obligațiunile decît la o valoare mai mică decît valoarea lor nominală, atunci costul împrumutului crește peste nivelul cuponului (invers cînd valoarea de emisiune este mai mare decît valoarea nominală). Acest calcul, numit în termeni de specialitate randamentul obligațiunilor, arată costul total al contractării de împrumuturi internaționale prin intermediul emisiunilor de euroobligațiuni.

În cazul euroobligațiunilor costul (randamentul) acestora, după ce a scăzut treptat de la nivelul record de aproape 11% în 1974, s-a stabilizat în ultimele luni în jurul nivelului de 8%.

M. ISĂRESCU

¹⁾ Eurovalutele reprezintă totalul valuteilor aflate în afara granițelor naționale; ele formează piețe internaționale de capital (europiețele). Segmentul pe termen scurt al europiețelor cuprinde operațiunile bancare curente sub formă de depuneri și credite pe termen scurt.

O PIAȚĂ DINAMICĂ A CONSTRUCȚIILOR ÎN ORIENTUL APROPIAT

O problemă de deosebită actualitate în evoluția economică a Orientului Mijlociu este elaborarea de programe de dezvoltare care să canalizeze fondurile obținute în urma vânzărilor de petrol spre dezvoltarea industriei, a infrastructurii, locuințelor și serviciilor.

O opțiune probabilă va fi cea a industriilor mari consumatoare de energie, construcția de noi orașe, de uzine de desalinizare a apei, de centrale electrice, drumuri etc. Dezvoltarea industriei va avea deci la bază sursele de hidrocarburi locale (petrol, gaze și derivate).

Disponibilitățile reduse de forță de muncă va face să fie preferate acele domenii industriale care necesită relativ mai puțină forță de muncă, astfel ca utilizarea forței de muncă imigrante să fie limitată.

Creșterea treptată a ponderii în venitul național a veniturilor provenite din sectorul industrial va duce la scăderea concomitentă a importanței veniturilor obținute din exporturile de petrol, bineînțeles cu variații de la țară la țară.

Spre exemplu Qatar-ul care are rezerve mai mici de petrol are în pre-

zent în desfășurare construcția multor obiective industriale. În schimb, Arabia Saudită și Kuweitul nu au încă necesități urgente în acest sens; de aceea în prezent se urmărește crearea unei baze pe care să se desfășoare în continuare industrializarea (infrastructură, centrale electrice, servicii, instituții social-culturale) și expansiunea producției petroliere și petrochimice.

Alăturat se prezintă un tabel sinoptic al acestor orientări, cu specificul piețelor respective.

Practica internațională arată că foarte multe firme intenționează să se lanseze în execuția de proiecte în străinătate însă mult mai puține reușesc să ajungă să contracteze. Printre factorii de succes într-o asemenea întreprindere o importanță deosebită au buna pregătire, planificare, logistică și coordonarea desfășurării operațiunilor.

Un număr recent al revistei „World Construction” analizează modul cum au reușit să se introducă unele firme engleze pe piața Orientului Mijlociu și Africii.

Elementele decisive în câștigarea piețelor au fost:

- 1) selectarea cu grijă a personalului;
- 2) organizarea transportului de echipament (logistica);
- 3) asigurarea comunicațiilor și căilor de acces la șantier.

În cele mai multe țări din Orientul Apropiat este uzitată formula constituirii unei societăți mixte cu o firmă locală în scopul de a beneficia de informații privind posibilitățile de aprovizionare cu materii prime, recrutarea forței de muncă, legătura cu oficialitățile vamale, și bineînțeles depășirea problemelor de limbă. Utilizarea sistemului de transport containerizat pentru utilaje asigură încărcarea, transportul și descărcarea echipamentului industrial în bune condițiuni, o mai mare promptitudine, se elimină posibilitatea descompletărilor, dificultățile de descărcare în porturi neamenajate pentru operațiuni complexe.

În privința materiilor prime desigur că o problemă esențială este asigurarea structurilor de oțel, a cherestelei și cimentului. Pentru a asigura promptitudinea aprovizionării cu ciment a șantierului s-au folosit tancuri-auto de 40 t. care mergeau direct la fabrica de ciment. În cazurile de indisponibilitate locală s-a importat ciment din România, Bulgaria și Spania.

Ca mijloc de comunicație verificat este legătura prin telex, cu stabilirea în prealabil a orelor de transmisie. O astfel de legătură este vitală în cazul în care apar necesități urgente de piese de schimb.

I. G.

CARACTERISTICI ALE PROIECTELOR DE DEZVOLTARE ÎN STATELE DIN GOLFUL ARAB

Tara	Obiective prioritare	Contracte în curs de lansare	Organisme guvernamentale coordonatoare	Forța de muncă	Cooperare	Licitații
Kuweit	Dezvoltarea de întreprinderi mici și mijlocii pentru aprov. pieței interne. Ex. Uzina de prefabricate din beton în construcție la Shuihab	În 1979 începe construcția Centralului regional Jahra care va fi al 3-lea ca mărime din țară concentrând locuințe, edificii comerciale și publice	Comitetul de Planificare	Lipsa forței de muncă este acută; $\frac{3}{4}$ din muncitori fiind străini	Firmele străine care nu au un partener sau agent kuveitian aprobat nu sînt admise la licitații	Comitetul de licitații le anunță în presa locală cu specificația garanțiilor ce trebuie să însoțească oferta. Condițiile de precalificare sînt stabilite de ministerele interesate
Qatar	Accentul se pune pe proiecte industriale	În zona Umm Saïd se vor realiza mai multe proiecte între care o centrală electrică, instalații de desalinizare și reorganizarea portului	Ministerul lucrărilor publice pt. lucrări civile. Centrul tehnic pt. dezvoltare industrială la proiectele industriale importante. Ministerul electricității și apei pt. centrale și desalinizare	Lipsă acută. Majoritatea muncitorilor sînt indieni, pakistanezi și iranieni	Înainte de a încheia un contract de furnizare, exportatorul trebuie să-și găsească un partener (joint venture) sau un reprezentant local	Agențiile guvernamentale invită un anumit număr de firme să facă oferte. Se primesc oferte și de la alte firme în măsura în care se pot încadra în termenele scurte dintre publicare și expirare. Ofertele sînt evaluate de consultanți guvernamentali. Se solicită referințe

RELAȚII FINANCIAR-VALUTARE

Emiratele Arabe Unite	Dezvoltarea unui centru industrial din Jebel Ali (Dubai) va necesita un aeroport, un obiectiv siderurgic, o rafinărie. La Ruwais (Abu Dhabi) urmează a se construi obiective petrochimice și siderurgice și numeroase conducte	Complexul ind. din Jebel Ali (Dubai) va necesita un aeroport, un obiectiv siderurgic, o rafinărie. La Ruwais (Abu Dhabi) urmează a se construi obiective petrochimice și siderurgice și numeroase conducte	Ministerele de resort. Contactele de preferință prin reprezentanță locală	Dependență de forța de muncă străină, care uneori poate merge pînă la 90%	Contractanții străini care lucrează în Abu Dhabi trebuie să aibă parteneri locali, care primesc un procent din beneficiu	Pt. precalificare trebuie prezentate referințe corespunzătoare ministerelor de resort. În Abu Dhabi nu toate firmele precalificate participă la ofertare.
Oman	Continuarea dezvoltării infrastructurii și proiecte industriale	Un proiect mare finanțat de Fondul saudit de dezvoltare pentru construcția de noi drumuri și centru administrativ, în Dhofar. Se elaborează studii de fezabilitate pt. fabrici de sticlă, cărămizi, mase plastice, obiective siderurgice	Consiliul de dezvoltare	Forța de muncă calificată și semicalificată este compusă în primul rînd din indieni și pakistanezi	Preferabil dar nu obligatoriu	Proiectele se prezintă de ministere la Consiliul de dezvoltare pt. aprobare. Ministerele invită la ofertare firme cu reputație internațională și bune referințe în Orientul Mijlociu. Reprezentanța locală necesară, deoarece nu se anunță întotdeauna public.

in actualitate

CREȘTEREA FLEXIBILITĂȚII CREDITULUI DE EXPORT

În condițiile în care conjunctura internațională a suferit în ultimii ani modificări substanțiale, sistemul de finanțare a exporturilor în principale țări capitaliste a trebuit să se adapteze acestor evoluții.

Prezentăm în continuare modificările survenite în asistența financiară a exportatorilor englezi prin măsurile recent luate de Departamentul de garantare a creditelor de export (D.G.C.E.) în ceea ce privește programul de finanțare și asigurarea creditelor de export.

Din 1972 și pînă la începutul anului 1977 D.G.C.E. garantează necondiționat și complet creditele de export în lire sterline acordate de băncile de clearing (comerciale) pe o perioadă de minimum 2 ani, inclusiv dobînda contractuală. Suplimentar băncile erau îndreptățite la o diferență de curs calculată după o formulă ce reflecta costul curent al banilor.

Creșterea rapidă în utilizarea acestor facilități acordate de D.G.C.E. de la 3,8 miliarde lire sterline în anul fiscal 1971/1972 la 11,7 miliarde lire sterline în anul 1976/1977, în condițiile unei

rate înalte a dobînzilor greva sensibil cheltuielile publice, cu atît mai mult cu cît diferențele de curs erau aproape întotdeauna în favoarea băncilor de clearing.

La începutul anului 1977 băncile autorizate pentru operațiuni valutare din Anglia au fost împuternicite să ofere credite în valută, în mare parte eurodolari și mărci vest-germane, pentru contracte mari de peste 20 milioane lire sterline — încheiate în condiții credit furnizor, sau pentru contracte și mai mici pe piețele unde dolarul S.U.A. și marca vest-germană sînt preferate tradițional. Pentru aceste credite D.G.C.E. oferă garanție integrală băncii creditoare, în valuta respectivă, în care s-a efectuat operațiunea.

Concomitent, pentru a descuraja creditarea în lire sterline, au fost luate o serie de măsuri restrictive cum ar fi:

— garantarea parțială a creditelor în lire sterline (exclusiv părțile de proveniență străină din componența exporturilor).

— perceperea unor taxe diferențiate.

Această măsură apare oarecum singulară în practica agențiilor de asigurare a creditelor de export care, de regulă, limitează garantarea la contractele în monedă națională.

informații

● Al 5-lea plan de dezvoltare al Senegalului prevede un volum de investiții de 1,75 miliarde de dolari pe perioada 1978—1982. Printre principalele lucrări programate, pentru realizarea cărora se va face apel la firme capabile să ajute la obținerea creditelor de finanțare, se numără: construcții edilitare în fosta capitală St. Louis (75 mil. dol.); amenajarea hidroelectrică și pentru irigații a bazinelor Gambia și Casamanca (20 mil. dol. pentru studii); construcția șantierului naval de reparație a super-tancurilor petroliere la Dakar (100 mil. dol.).

● Cel mai important contract încheiat de două țări pentru lucrări de construcții pe o terță piață a fost semnat de firma poloneză Budimex cu consorțiu vest-german Babcock AG, care cuprinde firme din R.F.G., Franța și Iugoslavia. Obiectul contractului îl constituie construcția unei centrale electrice la Homs, în Libia, în valoare de 1,1 miliarde DM.

autoconducere

Autogestiune și gestiune economică

Una din ideile dominante ale noii legi privitoare la organizarea și conducerea unităților socialiste de stat este, astfel cum am mai arătat în aceste coloane, consacrarea juridică a conceptului de autogestiune economico-financiară.

Legea reglementează într-un mod complex raporturile ce exprimă conceptul de autogestiune atât pentru centrale cît și pentru întreprinderi, adică pentru unitățile economice care au calitatea de persoane juridice.

În legătură însă cu unitățile fără personalitate juridică, legea folosește termenul, consacrat de Legea nr. 11/1971, de „gestiune economică” și utilizat de aceasta pentru toate categoriile de unități.

Care este explicația acestei diferențieri de terminologie?

După părerea noastră între cele două concepte nu este o diferență de esență. „Gestiunea economică” se reclamă de la aceleași principii de eficiență economică, de bună administrare a bunurilor din fondul unic al proprietății socialiste de stat, ca și „autogestiunea”. Deosebirea pare a fi mai curînd cantitativă decît calitativă.

Înainte de apariția Legii nr. 11/1971, literatura economică, și după ea, actele normative făceau în mod curent distincție între „gestiune economică proprie” și „gestiune economică internă”, în raport de existența personalității juridice. Așadar, personalitatea juridică reprezenta criteriul de deosebire dintre cele două tipuri de gestiune economică.

Legea nr. 11/1971 a realizat sub acest aspect o unificare terminologică pentru a sublinia astfel identitatea de principii dintre cele două tipuri de gestiune, trecînd cu vederea deosebirea dintre căile de înlăptuire.

Faptul că Legea nr. 5/1978 a revenit, folosind termeni diferiți, la vechiul sistem al deosebirii dintre tipurile de gestiune nu este întîmplător. Legiuitorul a intenționat să marcheze în felul acesta mai bine deosebirile dintre modul direct în care participă la circuitul juridic — civil sau economic — centralele și întreprinderile și cel indirect în care iau parte unitățile lipsite de personalitate juridică, cu alte cuvinte să scoată mai pregnant în evidență rolul personalității juridice.

Nefiind persoane juridice, unitățile cu gestiune economică nu au un patrimoniu propriu. Ele nu se pot obliga deci prin contracte și nici nu pot sta în justiție. În mod direct, lipsa personalității juridice le ține deoparte de circuitul raporturilor de drept civil sau economic.

Cu toate acestea, art. 75 din lege precizează că ele pot avea independență operativă, subcont la bancă, pot beneficia de credite bancare, pot avea relații economice și financiare în limita competențelor stabilite de conducerea centralei sau întreprinderii de care aparțin.

Cum se pot realiza toate acestea în condițiile lipsei personalității juridice, deci fără posibilitatea de a încheia contracte? Noua lege aduce, în acest sens, o precizare care în vechea reglementare nu exista. Ea menționează că „șefii unităților componente pot încheia contracte cu persoane fizice și juridice, pe baza împuternicirii de reprezentare dată de centrală sau întreprindere”. Este curmată, prin a-

contract economic

Răspunderea pentru prejudiciul cauzat de animale sălbatice

Răspunderea unităților socialiste care gospodăresc direct, ca și a acelor care au în folosință fonduri de vînătoare, pentru pagubele cauzate culturilor agricole de urșii, cerbii și mistreții aflați pe fondurile respective a fost reglementată prin art. 49 din Decretul nr. 76/1953 cu privire la economia vînatului și pescuitului în apele de munte, ca și prin Ordinul nr. 702/1967 al fostului Minister al Economiei Forestiere, ordîn emis în baza aceluiași decret.

În aplicarea acestor dispoziții normative, s-a cristalizat o bogată practică arbitrală, cuprinzînd rezolvări ale numeroaselor aspecte juridice pe care

ceastă precizare, o discuție îndelungată asupra titularului „împuternicirii de reprezentare”. În noua formulare este arătat explicit că „împuternicirea” — care e în esență un mandat — se dă, nu unității fără personalitate juridică — deoarece aceasta nu este subiect de drept civil, spre a o putea primi — ci șefului acesteia, persoană fizică, încadrată în personalul centralei sau întreprinderii.

Încheind contracte — contracte economice, bancare, civile de muncă — șeful unității angajează nu unitatea fără personalitate juridică, ci centrala sau întreprinderea, persoanele juridice care au emis împuternicirea. Aceasta deci este răspunzătoare pentru contractele încheiate, ea este cea care trebuie să stea în justiție sau în arbitraj în caz de litigiu.

Concepția legiuitorului este fermă. Înlăturînd orice formulare ce ar putea fi folosită spre a personifica unitatea cu gestiune economică, el a subliniat că în sistemul nostru juridic nu sînt admise existența unei personalități juridice mai mari sau mai mici, mai complete sau mai puțin complete.

Este pusă astfel cu mai multă tărie în valoare personalitatea juridică de care se bucură centralele sau întreprinderile.

dr. Victor Dan ZLĂTESCU

le implică dezdăunarea unităților agricole păgubite.

Astfel, prin Decizia primului arbitru de stat nr. 2130/1968, s-a stabilit că unitățile specializate care gospodăresc direct și cele care au în folosință fonduri de vînătoare sînt răspunzătoare de daunele cauzate unităților agricole de cerbii și mistreții care trăiesc pe fondurile respective.

Decretul nr. 76/1953 — se arată în Decizia primului arbitru de stat nr. 1720/1969 — instituie o răspundere a unităților socialiste care gospodăresc fonduri de vînătoare, bazată pe oprezumție de culpă constînd în neluarea măsurilor de reducere a efectivului de animale sălbatice pînă la nivelul

unui efectiv normal de vînat și în nehrînirea lor în mod corespunzător.

Împotriva acestei prezumții este admisă dovada contrarie, unitatea socialistă care gospodărește fondul de vînătoare putînd dovedi că a luat toate măsurile prevăzute de dispozițiile legale.

Faptul că proprietarii sectoarelor supuse atacurilor animalelor sălbatice nu au luat măsurile de prevenire a acestora, nu duce la înlăturarea răspunderii unității socialiste care administrează fondul de vînătoare și care se află în culpă, ci are drept consecință doar limitarea acestei răspunderi.

S-a mai stabilit că răspunderea funcționează numai pentru pagubele produse de animalele sălbatice expres menționate de art. 49 din Decretul nr. 76/1953. În acest sens, s-a decis că pentru pagubele cauzate de căprioare, acestea nefigurînd în prevederile art. 49 menționat, unitățile socialiste care administrează fondurile de vînătoare nu au a răspunde (Decizia P.A.S. nr. 1251/1969).

Decretul sus-amintit a fost abrogat prin Legea nr. 26/1976 privind economia vînatului și vînătoarea, astfel că practica arbitrală a fost confruntată — în aceste condiții — cu problema temeiului răspunderii unităților socialiste pentru prejudiciul cauzat de animalele sălbatice. În raport cu rezolvarea acestei probleme, urma să se stabilească și modul cum funcționează răspunderea în cadrul actualei reglementări.

Decizia primului arbitru de stat nr. 1026/1978, la care ne vom referi în continuare, dă expresie orientării practicii arbitrale în condițiile aplicării Legii nr. 26/1976.

În lipsa unei reglementări speciale, ca urmare a abrogării Decretului nr. 76/1953 pe data intrării în vigoare a Legii nr. 26/1976 — se arată în decizie — răspunderea unităților socialiste care au în administrare sau folosință fonduri de vînătoare pentru pagubele produse culturilor agricole de animalele sălbatice este angajată potrivit prevederilor dreptului comun.

Dreptul comun în materie îl constituie Codul civil. Potrivit art. 998 din acest cod, „orice faptă a omului, care cauzează altuia prejudiciu, obligă pe acela din a cărui greșeală s-a ocazionat, a-l repara”. Iar art. 999 prevede că „omul este responsabil nu numai pentru fapta sa, dar și de acela ce a cauzat prin neglijența sau imprudența sa”.

Conținînd elementele necesare pentru angajarea răspunderii civile delictuale, aceste texte condiționează a-cordarea despăgubirilor de dovedirea culpei, comisive sau omisive, a celui care a cauzat prejudiciul.

Alături de acest text se puteau invoca, drept temei al răspunderii pentru prejudiciul cauzat de animalele sălbatice, dispozițiile art. 1001 din același cod, în sensul că „proprietarul unui animal, sau acela care se ser-

vește de dînsul, în cursul serviciului, este responsabil de prejudiciul cauzat de animal”. Observăm că în acest caz, dovedirea culpei nu constituie o condiție pentru angajarea răspunderii.

Dar, așa cum a stabilit practica judiciară și a reținut literatura de specialitate, răspunderea prevăzută de art. 1001 din Codul civil funcționează numai în legătură cu animalele care se află în paza juridică a celui chemat să răspundă.

În această privință, prin Decizia P.A.S. nr. 1026/1978, s-a reținut că animalele sălbatice care trăiesc în libertate pe un fond de vînătoare nu pot forma obiect de apropiere și de pază, în accepțiunea juridică a acestui termen (cu toate că ele sînt declarate prin lege a fi proprietate de stat), astfel că răspunderea unității socialiste care are în administrare sau folosință acest fond, pentru pagubele cauzate culturilor agricole, nu poate fi angajată în baza art. 1001 din Codul civil, text care instituie o prezumție simplă de răspundere a păzitorului juridic, ci numai în baza art. 998 și 999 din Codul civil, pentru fapta culpabilă a unității socialiste respective.

Soluția adoptată este în concordanță cu practica arbitrală anterioară Ordinului M.E.F. nr. 702/1967 (Decizia P.A.S. nr. 2037/1961) și cu practica judiciară (Decizia nr. 939/1966 a Colegiului civil al Tribunalului Suprem).

Deci, în actuala reglementare, despăgubirile sînt datorate numai cu condiția dovedirii culpei unității socialiste care administrează sau deține în folosință fondul de vînătoare.

Această culpă constă de obicei, în neluarea măsurilor prevăzute de Legea nr. 26/1976 pentru paza vînatului, amenajarea fondurilor de vînătoare, reducerea efectivelor la unele specii de vînat, dispersarea animalelor din zonele de vînat, concentrări excesive, urmărirea raționalizării creșterii efectivelor de vînat, ținînd seama de interesele economiei vînatului, agriculturii și silviculturii, precum și de menținerea și îmbunătățirea condițiilor de hrană.

Deci obiectul probațiunii îl constituie dovada împrejurării că unitatea socialistă care administrează sau deține în folosință fondul de vînătoare nu a îndeplinit obligațiile ce-i revineau, potrivit legii.

Odată făcută această dovadă, este angajată, în totalitate sau parțial, răspunderea unității socialiste respective.

Din punct de vedere economic, angajarea răspunderii este justificată, deoarece, așa cum s-a reținut prin Decizia P.A.S. nr. 1026/1978, „protejarea fondului cinegetic al țării nu poate fi înțeleasă în detrimentul politicii agrare, respectiv a protejării terenurilor agricole limitrofe cu fondurile de vînătoare și a recoltelor planificate pe aceste terenuri, dată fiind întinderea limitată a fondului funciar și folosirea lui completă și rațională”.

Cele arătate mai sus nu trebuie

înțelese în sensul că răspunderea revine, întotdeauna, în întregime unității care administrează sau deține în folosință fondul de vînătoare.

Astfel cum se arată în decizia de mai sus „și deținătorii culturilor agricole au obligația de a lua măsuri eficiente pentru protejarea acestora. Această obligație rezultă din principiul constituțional al obligațiilor generale de apărare a avutului obștesc și din principiul colaborării dintre organizațiile socialiste pentru limitarea prejudiciilor. Totodată, aceștia au obligația, potrivit Decretului nr. 231/1974 — privind paza bunurilor, apărarea culturilor, recoltelor și altor bunuri aflate pe terenurile agricole împotriva sustragerilor, degradărilor și altor cauze care pot produce pagube — să asigure paza și protecția eficientă a culturilor contra dăunătorilor de orice fel.

Neîndeplinirea obligațiilor sus-menționate atrage răspunderea delictuală pentru prejudiciul cauzat de vînat, atît în sarcina unității socialiste care administrează sau folosește fondul de vînătoare, cît și în sarcina proprietarilor culturilor agricole”.

Cu alte cuvinte, prin reținerea culpei comune, ambele unități sînt obligate să suporte o anumită cotă din prejudiciu.

Prejudiciul supus reparațiunii trebuie să fie real.

Ordinul M.E.F. nr. 702/1967 conținea unele indicații cu privire la modul de stabilire a prejudiciului real. Desi acest act normativ nu mai este în vigoare, considerăm că unele metode pe care le cuprinde pot fi aplicate și astăzi în interesul stabilirii juste a pagubei.

Într-adevăr, despăgubirile ce se acordă avînd menirea de a acoperi prejudiciul creat, se impune ca prejudiciul să fie stabilit cît mai corect. Neîfiind prevăzute pe cale normativă mijloacele ce trebuie utilizate în acest scop, considerăm că pot fi folosite orice mijloace cu singura condiție de a nu contraveni dispozițiilor care reglementează, în mod general, proba drepturilor civile.

Astfel, din valoarea brută a prejudiciului constînd în nerealizarea producției agricole planificate trebuie să se scadă costul operațiunilor neefectuate ca urmare a consecințelor atacului animalelor sălbatice. Deci, din valoarea producției nerealizate se scade costul operațiunilor de recoltare, transport și manipulare care, în fapt, nu au fost efectuate.

De asemenea, pierderea de recoltă poate fi datorată nu numai atacului vînatului, ci și altor cauze cum ar fi neefectuarea la termen și în condiții de calitate corespunzătoare a lucrărilor agricole. Tot astfel, unele intemperii naturale pot contribui și ele la nerealizarea producției agricole planificate. De aceste împrejurări nu poate fi ținută să răspundă unitatea care administrează sau deține în folosință fondul de vînătoare.

I. ICZKOVITS

Refuzul beneficiarului de a primi produsele după termen

Potrivit art. 19 alin. 3 din Legea contractelor economice beneficiarul este „în drept de a renunța la primirea produselor, dacă datorită întârzierii livrării este în imposibilitate de a le mai folosi”. După cum rezultă, întârzierea în sine, nu justifică refuzul livrării ci presupune și dovedirea de către beneficiar a imposibilității folosirii produselor, determinată de nerespectarea termenelor contractuale de către furnizor.

În practica arbitrală s-a apreciat, în primul rând, că imposibilitatea folosirii produselor trebuie să provină din nerealizarea unor elemente cuprinse în contract, semnificative pentru beneficiar. În speța soluționată prin Decizia P.A.S. nr. 111/1976 s-a considerat nejustificat refuzul beneficiarului, pe considerentul trimiterii produselor (serviete) de o singură culoare, ceea ce i-ar determina dificultăți în desfacere — întrucât printre clauzele contractuale nu a figurat și diversitatea coloristică. Împrejurarea că în comandă, se mai arată în decizia menționată — a figurat diversificarea produselor pe culori, nu mai are relevanță dacă acest element n-a fost inclus în proiectul de contract întocmit de furnizor și acceptat fără obiecțiuni de unitatea beneficiară. Aceasta nu poate invoca deci, în justificarea refuzului său, elemente care au figurat numai în unele operațiuni ale procedurii de încheiere a contractelor. Prin urmare, nici elementele cuprinse în proiectul de contract, dar neincluse în procesul verbal de conciliere referitor la clauza corespunzătoare, nu mai produc efecte între părți (Decizia P.A.S. nr. 254/1977). Dimpotrivă, realizarea clauzelor contractuale de către furnizor nu poate justifica refuzul produselor pe considerente exterioare contractului, neavute în vedere la încheierea sa. Beneficiarul nu poate refuza primirea produsului în sortimentul prevăzut în contract, sub motivarea că acesta nu este solicitat de consumatori. Dacă beneficiara — se arată în decizia P.A.S. nr. 2983/1976 — a acceptat acest sortiment la contractare „se presupune că a analizat volumul de desfacere, determinat de cererea beneficiarilor săi”. Aceste soluții ale practicii arbitrale promovează răspunde-

rea unităților beneficiare în stabilirea unor clauze contractuale fundamentale, în acord cu cerințele producției sau desfacerii.

În al doilea rând, imposibilitatea de a mai folosi produsele, spre a justifica refuzul acestora, exclude orice culpă a unității beneficiare în stabilirea și executarea clauzelor contractuale precum și orice deficiențe în organizarea activității sale. Invocându-se în susținerea refuzului livrării, într-un contract, împrejurarea că unitățile pe care le aprovizionează beneficiara, pe baza altor contracte, între timp au primit produsele de la alte unități, necesită dovedirea corelării termenelor din cele două contracte (Decizia P.A.S. nr. 98/1977).

Aprecierea refuzului de a primi produsele, are, în al treilea rând, un caracter concret, presupunând analiza tuturor factorilor care într-o anumită împrejurare determină **imposibilitatea folosirii produselor**. Existența unor stocuri supranormative, situație constatată de organele bancare înainte de o livrare întârziată, nu justifică, prin ea însăși, refuzul primirii produselor. În continuare, urmează să se analizeze factorii ce au determinat apariția stocurilor supranormative, întrucât acestea puteau să apară și datorită planului de desfacere al unității beneficiare întocmit „în neconcordanță cu posibilitățile sale, situație ce nu poate fi imputată organizației furnizoare” (Decizia P.A.S. nr. 3057/1976).

Furnizorul, fiind în drept de a renunța la primirea produselor (art. 19 alin. 3 din Legea nr. 71/1969), refuzul său are un caracter unilateral fără să presupună acordul sau răspunsul unității furnizoare. Efectele acestui refuz sînt determinate de faptul că exercitarea sa, în condițiile legii, „crează pentru furnizor imposibilitatea de a mai livra” (Decizia P.A.S. nr. 1892/1977). Pe data refuzului beneficiarului încetează și perioada în care furnizorul s-a aflat în întârziere. Corespunzător, penalitățile de întârziere se calculează de la termenul contractual pînă la data refuzului beneficiarului. Pentru intervalul cuprins între refuzul beneficiarului și sfîrșitul anului de plan, furnizorul nu mai datorează penalități de întârziere (Decizia P.A.S. nr. 46/1977). Totodată, apărînd

și neexecutarea, urmează să se plătească înainte de sfîrșitul anului de plan și penalitățile pentru neexecutarea în natură.

De temeinicia refuzului beneficiarului de a primi produsele depinde și aprecierea refuzului său de a plăti prețul acestora. Dacă beneficiarul refuză sau întîrzie plata prețului, fără a putea justifica — în condițiile art. 19 alin. 3 refuzul primirii produselor — datorează furnizorului penalități corespunzătoare prevăzute de art. 1 lit. g sau h din H.C.M. nr. 306/1970. În această privință se impune precizarea că prin Legea finanțelor nr. 9/1972, reglementîndu-se refuzul beneficiarului de a plăti produsele dacă „nu sînt respectate clauzele contractuale cu privire la cantitate, calitate, termen de livrare”... nu s-au abrogat implicit disp. art. 19 alin. 3 din Legea contractelor economice. Datorită domeniilor distincte de relații pe care le reglementează cele două acte normative, Legea finanțelor n-a abrogat dispoziția menționată din Legea contractelor economice.

În practica arbitrală, dîndu-se o interpretare unitară alineatelor 2 și 3 ale art. 19, s-a considerat că, refuzul unității beneficiare trebuie să fie justificat fără a distinge dacă unitatea furnizoare i-a cerut sau nu acordul său prealabil (Decizia P.A.S. nr. 98/1977 și nr. 111/1976). Cerința acordului prealabil al unității beneficiare pentru efectuarea unei livrări întîrziată nu constituie deci o excepție de la principiul refuzului justificat al unității beneficiare prevăzut în alin. 3 al art. 19. Soluția practicii arbitrale se impune și din alte considerente. Furnizorul care-i solicită beneficiarului acordul prealabil încearcă să organizeze livrarea, întrucît dacă ar trece direct la expediere ar putea determina transporturi inutile. De aceea, în această situație, cerînd acordul prealabil, furnizorul nu poate suporta consecințele refuzului discreționar al unității beneficiare.

Refuzul primirii produselor poate să apară și cu ocazia încheierii contractelor economice în forme simplificate. În practica arbitrală s-a apreciat că prin comandă se manifestă o cerință imediată a unității beneficiare. Dacă unitatea furnizoare întîrzie executarea, unitatea beneficiară nu mai are obligația de a primi produsele (Decizia P.A.S. nr. 69/1977).

Forța majoră in practica comisiei de arbitraj din București

Potrivit § 68 punctele 1 și 2 din Condițiile generale de livrare C.A.E.R. 1968/75, părțile sînt exonerate de răspundere pentru neexecutarea integrală sau parțială a obligațiilor contractuale în cazul în care aceasta este urmarea unor cazuri de forță majoră, prin forță majoră înțelegîndu-se împrejurări ce au intervenit după încheierea contractului, ca urmare a unor evenimente extraordinare, neprevăzute și inevitabile pentru partea care nu și-a executat obligațiile asumate prin contract. În înțelesul C.G.L.-C.A.E.R. 1968/75 forța majoră este deci un eveniment determinat, care se caracterizează prin anumite trăsături specifice și anume: trebuie ca evenimentul să fi intervenit numai după încheierea contractului, să fie extraordinar, adică, deși se poate produce, totuși, prin raritatea cazurilor, într-un anumit loc, este o excepție. Trebuie, de asemenea, ca evenimentul să fie imprevizibil, atît în ce privește producerea sa, cit și în ceea ce privește efectele. Este vorba de o imprevizibilitate social-obiectivă, deci a prototipului de prudență și diligență, datorată unor condiții extraordinare și nu de o imposibilitate de a prevedea a subiectului chemat să răspundă, astfel că este exclusă în întregime culpa părții care nu și-a executat obligația, la baza determinării noțiunii de forță majoră aflîndu-se teoria obiectivă¹, situată pe terenul obiectiv al cauzalității²; pentru a constitui forță majoră, evenimentul trebuie să fie, în același timp, inevitabil, să nu existe nici o posibilitate de a împledica producerea lui, a efectelor lui. Este vorba de o imposibilitate absolută, deci nu numai pentru cel ce urmează să răspundă, ci pentru oricine³.

Pentru ca forța majoră să-și producă efectul său exonerator de răspundere, este necesar să fie avertizat, adică anunțat creditorul de producerea evenimentului ce constituie forța majoră și, de asemenea, forța majoră trebuie dovedită.

Sarcina de a dovedi existența forței majore revine, potrivit § 68 punctul 4 din C.G.L.-C.A.E.R. 1968/75, părții care nu și-a executat obligația și care trebuie, așa cum prevede § 69 punctele 1 și 2 din C.G.L.-C.A.E.R. 1968/75, să anunțe în scris cealaltă parte, în limitele termenului de executare a obligațiilor, despre ivirea acestor împrejurări extraordinare. Această înștiințare trebuie să cuprindă date privind intervenirea și caracterul împrejurărilor ca și eventualele consecințe ale acestora.

Evenimentul care exonerează părțile de răspundere pentru neexecutarea totală sau parțială a contractului trebuie să fie certificat de Camera de Comerț și Industrie sau de către un organ central competent din țara părții care nu și-a executat obligația din cauza forței majore, de exemplu, în țara noastră de către Arbitrajul de Stat Central⁴.

În mod obișnuit, în dovedirea evenimentului de forță majoră, debitorul folosește adevărurile eliberate de Camera de Comerț și Industrie. De exemplu, Camera de Comerț și Industrie a Republicii Socialiste România are atribuția, potrivit art. 5 lit. i din Decretul nr. 623 din 22 noiembrie 1973, să elibereze adevărurile, prin care să certifice existența forței majore. Adevărurile constituie un mijloc de probă susceptibil de a fi combătut de partea adversă prin dovezi contrare, pertinente, întrucît ele nu fac decît să constate niște fapte a căror interpretare urmează să o facă părțile și arbitrii. Deci aceste adevăruri au valoare doveditoare *juris tantum*; aceeași valoare probantă are și hotărîrea Arbitrajului de Stat Central sau a oricărui organ competent să elibereze astfel de dovezi.

Într-o speță, cu care a fost sesizată Comisia de arbitraj de la București (C.A.B.), pîrita nu și-a onorat contractul de livrare de fructe și legume. Ea a invocat forța majoră, conștind în calamitățile naturale — ploii torențiale, frig, inundații.

În dovedirea acestuia, debitoarea a invocat decretul prin care a fost instituită starea de necesitate pe întreg teritoriul țării sale și certificatul eliberat de Camera de Comerț și Industrie, conform prevederilor § 69 punctul 2 din C.G.L.-C.A.E.R. 1968/75, prin care se atestă existența acestor calamități naturale care au compromis parțial recoltele de fructe și legume destinate exportului.

Reclamanta, prin răspunsul la întîmpinare, nu a contestat calamitățile naturale invocate de debitoarea dar, în combaterea efectelor acestor evenimente, a invocat datele publicate în anuarul statistic al țării respective, din care rezultă că producția de fructe și legume a fost numai cu puțin inferioară recoltei din anii precedenți.

Este adevărat că certificatul eliberat de Camera de Comerț și Industrie are valoare probantă *juris tantum* și că deci poate fi combătut, prin dovezi contrare pertinente, de partea adversă dar, acest caz de forță ma-

ioră a fost de notorietate publică, el a fost atestat și prin decret prezidențial prin care s-a instituit starea de necesitate pe întreg teritoriul țării ca urmare a acestor calamități naturale. Cu privire la datele statistice din anuarul statistic al țării respective, acestea sînt nesemnificative, atîta timp cit nu se dovedește că producția era aptă de a fi livrată la export — dovadă care în speță nu s-a făcut — datele statistice reflectînd întreaga producție realizată; or, pentru export, produsele trebuiau să corespundă unor anumite caracteristici convenite prin contract.

Ca urmare, Comisia de arbitraj de la București, corect în opinia noastră, a respins, prin Hotărîrea nr. 106 din 1 iulie 1977⁵, acțiunea reclamantei ca neîntemeiată, nelivrarea fructelor și legumelor în speță fiind consecința unui caz de forță majoră.

Tot astfel, Comisia de arbitraj de la București, prin Hotărîrea nr. 85 din 24 martie 1978⁶, a respins acțiunea reclamantei prin care aceasta cerea penalități de întîrziere. C.A.B. a considerat că pîrita nu și-a executat obligația de livrare a unor produse metalurgice din cauza forței majore. Forța majoră, în acest caz, a constat în inundații care au avut repercusiuni negative în producția unității producătoare a utilajelor nelivrate în termen, în sensul că a fost grav afectată aprovizionarea cu materii prime și materiale a unității, ceea ce a generat dereglări în lanț ale procesului tehnologic. Întrucît, în speță este vorba de un eveniment imprevizibil și inevitabil, de notorietate publică dealtfel, dovedit și prin decretul de instituire a stării de necesitate, prin decretul de prelungire a stării de necesitate în regiunea unde se afla unitatea economică respectivă și prin certificatul eliberat de Camera de Comerț și Industrie, considerăm corectă și această soluție de respingere a acțiunii reclamantei.

Irina MOROIANU
Ion NUCA

¹ A se vedea: E. Roman, „Prescripția extinctivă”, în Tratat de drept civil, vol. I, de Tr. Ionașcu s.a., Editura Academiei, București, 1967, p. 482.

² A se vedea: V. Tîndășescu, V. Băbiuc, notă la dec. P.A.S. nr. 2464/1974; P.A.S. dec. nr. 260 din 31 ianuarie 1977.

³ În același sens s-a pronunțat C.A.B. și prin hotărîrea nr. -104 din 1 iulie 1977 (nepublicată).

⁴ În același sens s-a pronunțat C.A.B. și prin hotărîrea nr. 86 din 24 martie 1978 (nepublicată).

oferte
DE PRODUSE
DIN STOC

capacitati de
producție
produse noi

COMBINATUL
INDUSTRIAL PENTRU
CONSTRUCTII DE
MAȘINI BISTRIȚA
Str. Narciselor nr. 4
Telefon : 13521

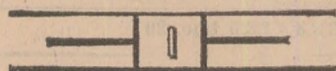
2

INTREPRINDEREA
DE INDUSTRIALIZARE
A SFECEI DE ZAHĂR
CORABIA
jud. OLT

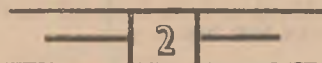
3

INTREPRINDEREA DE
PODURI METALICE ȘI
PREFABRICATE DIN
BETON — PITEȘTI
Str. T. Vladimirescu Nr. 115

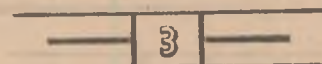
MOTOARE
UTILAJE - SCULE

- ASI 0,75/750 buc. 11
- ASI 3/750 buc. 6
- ASI 15/1000 buc. 9
- ASFM 1,6/750 buc. 1
- ASM 1,6/1000 buc. 8
- CE 32 0,95/1500 buc. 2
- AM 71-4 14/1450 buc. 3
- 13/10-3000/1500 buc. 1
- Ventilator V 425 buc. 20
- Idem V1 800 buc. 7
- Idem V 472 buc. 6
- Idem V 553 buc. 2
- Reductor 3H610×100-1 buc. 1
- Idem 3CH-485×80-0 buc. 1
- Idem RSO : 1 buc. 3
- Idem RSO — 1:25 buc. 1
- Idem FUL 3 11-16 buc. 3
- Idem IM, 63×20,6 buc. 2
- Motoreductor 2I16-1,1/1000 HO₅ buc. 4
- Idem 2N18-3/1000 HO₅ buc. 1
- Idem 3NA 71×3/750 HO1 buc. 1

- Ventile de inchidere N.W. 40 buc. 2
- Ventile de inchidere N.W. 125 buc. 29

Reductoare tip Neptun

- 1. H 200×4,5-1 buc. 1

Reductoare tip UMT

- RV 280 1/5,07 buc. 2
- RV 280 1/6,23 buc. 2
- RV 525 1/88,2 buc. 2
- RH 590 1/62,45 buc. 1
- RH 063 1/92,5 buc. 10

Reductoare tip Orăștie

- RSV 3 1/25 buc. 12
- RSV 3 1/65 buc. 1

Ungătoare cu bilă tip

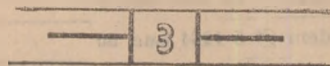
- UA 3/PU 3 — M 10 90° tip 4152 buc. 662
- Cilindri hidraulici tip H 542 buc. 5
- Regulator de gaze DN Ø 100 buc. 1
- Driser de traseu 81.22.12.20.3 buc. 19
- Arzător GAR 25 buc. 10
- Pletre polizor 250×30×30 buc. 9
- Idem 250×30×75 buc. 2

- Idem 200×10×25 buc. 6
- Idem 200×12×25 buc. 5
- Alezor Ø13 STAS 590 buc. 15
- Idem Ø 19 1263 buc. 10
- Idem Ø 22 1263 buc. 10
- Idem Ø 25 1263 buc. 9
- Idem Ø 5 1264 buc. 50
- Idem Ø 6 1264 buc. 40
- Idem Ø 7 1264 buc. 50
- Idem Ø 8 1264 buc. 50
- Idem Ø 9 1264 buc. 30
- Idem Ø 10 1264 buc. 15
- Idem Ø 12 1264 buc. 15
- Idem Ø 14 1265 buc. 150
- Idem Ø 15 1265 buc. 30
- Idem Ø 16 1265 buc. 50
- Idem Ø 18 1265 buc. 20
- Idem Ø 20 1265 buc. 5
- Idem Ø 21 1265 buc. 25
- Idem Ø 22 1265 buc. 30
- Idem Ø 24 1265 buc. 46
- Idem Ø 28 1265 buc. 25
- Idem Ø 10,5 5715 buc. 5
- Burghiu Ø 0,75 373 buc. 5
- Burghiu Ø 1,6 STAS 1114 buc. 50
- Idem Ø A 2 mm buc. 30
- Idem Ø 10 mm 1114 buc. 25
- Idem Ø 3,15 mm 1114 buc. 115
- Idem Ø 0,25 mm 6728 buc. 15
- Idem Ø 0,30 mm RP 3 buc. 33

OFERTE

- Clește universal 4" buc. 13
- Filiere M30 1160 buc. 11
- Idem 5/16 buc. 2
- Foarfece articulație buc. 3
- Tarozi 10×1 STAS 7447 buc. 145
- Pinze circular 400×33×2 buc. 4
- Idem 500×40×32 buc. 4
- Dălți sculptură buc. 112
- Idem buc. 96
- Idem buc. 112
- Cărucior manual 3 tone buc. 1
- Idem electric 3,2 tone buc. 3
- Pelen manual 5 tone buc. 2

CONSTRUCȚII - INSTALAȚII ELECTRICE

- Far securizat buc. 2
- Bec monofazic 24V-15W buc. 705
- Bec trifazat cu poli buc. 6
- Colector PMR buc. 2
- Idem convertizor sud. buc. 1
- Idem EP 11 buc. 1
- Cruce port perii convertizor sudură CS 350 T. buc. 1
- Rezistență TR 16 buc. 5
- Idem 2 R. 5,5 buc. 1
- Idem SR 1,1 buc. 2
- Semnalizator lumină buc. 62
- Ventilator 2,2 kW 1500/r/m buc. 1
- Idem 5-5 kW 3000/r/m buc. 1
- Idem 7,5 kW×1500 r/m buc. 1

Cablu cu izolație și manta din pvc cyy

- 2×6 ml. 1300
- 2×10 ml. 870
- 3×50 ml. 870

Cablu ACYY

- 3×10 ml. 2160
- 3×16 ml. 1200
- 3×25 ml. 1775
- 3×50 ml. 1565
- 3×95 ml. 940

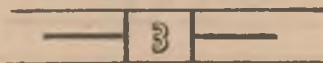
Cablu telefonic

- TU — 2 yy 26×2×0,5 ml. 1060

Cablu cy ABY

- 3×240×120 ml. 48
- Cablu ACYY 3×35 ml. 950
- Robineți cu 2 căi cu flanșă Ø 15 STAS 1603 buc. 8
- Regulator gaze DN Ø 100 buc. 1

TEXTILE - PIELE - CAUCIUC

- Garnituri piele U 360×260×25×5 kg. 4,250
- Idem 61×41×11×4 kg. 2,830
- Idem 300×250×5 kg. 10,130
- Idem 265×225×35×5 kg. 4,370
- Garnituri din piele oală 250×210×23 kg. 8,450
- Piele git ptr. Talpă 2-3 mm kg. 10,650
- Idem ptr. rame 2-3 mm kg. 2,850
- Curele transmisie kg. 7,600
- Idem kg. 4,900
- Idem 140×10×12 kg. 14,150
- Acid pereloric l. 24
- Idem l. 10
- Cupferon kg. 2
- Cupronum proanaliză kg. 3
- Capșon buc. 31

- Măști sudor cap buc. 2
- Idem contra praf buc. 2
- Ochelari pietrari buc. 2
- Capșon doc buc. 2
- Salopete ignifugate doc perechi 65
- Idem perechi 55
- Bocanci bombeu metalic perechi 35

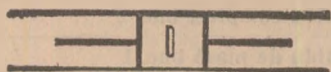
Curele trapezoidale din cauciuc

- 25×16×1250 buc. 1
- 25×16×1310 buc. 1
- 13×8×1210 buc. 1
- 13×8×1800 buc. 46
- 22×14×3150 buc. 21
- 22×18×3150 buc. 46
- 32×19×3150 buc. 2
- 13×8×1320 buc. 20
- 17×11×850 buc. 5
- 32×19×3 000 buc. 1
- 17×11×3 000 buc. 15
- 17×11×5 300 buc. 15
- 13×8×1227 buc. 10

Simiringuri de cauciuc

- 135×170×10 buc. 20
- 160×190×16 buc. 6
- din metal buc. 10
- 51×90×10 buc. 2
- 25×52×10 buc. 20
- 40×52×7 buc. 35
- 42×72×12 buc. 11
- 45×60×7 buc. 15
- 35×55×12 buc. 15
- 45×65×12 buc. 13
- 51×90×13 buc. 70
- 55×90×10 buc. 15
- 85×110×11 buc. 32
- 28×47×11 buc. 15
- 38×48×6 buc. 20

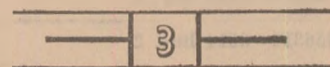
PIESE DE SCHIMB RULMENȚI

- NK 15-50 NA buc. 2
- N 209 buc. 1
- NU 217 A buc. 36
- NU 222 NA buc. 94
- NI 224 MA NA buc. 3
- N 228 buc. 9
- E 290 C5 buc. 2
- NI 304 NA buc. 16
- NUP 308 buc. 16
- NI 320 buc. 2
- 627 2 Z buc. 1
- 634 R4 buc. 4
- 635 buc. 16
- RIU 513.2 buc. 2
- Nu 1012 MANA buc. 8
- 1015 M buc. 1
- NU 1020 buc. 3
- 1028 MANA buc. 2
- 1040 WA buc. 40
- NU 1040 MA buc. 24
- 1038 NNA buc. 2
- 1212 buc. 2
- 1218 buc. 2
- NI 2206 buc. 1
- NI 2209 NA buc. 7
- 2211 K buc. 4
- NU 2315 buc. 27
- NK 2520 2 RS buc. 186
- NU 3024 KP 51 buc. 3
- NU 3030 KP 51 buc. 1
- NN 3034 buc. 1
- 3036 KP buc. 1
- 3203 buc. 3
- 3218 CSC3 buc. 8
- 3221 buc. 2
- 3308 buc. 11

- 4916 buc. 2
- NU 4926 buc. 15
- 6019 buc. 2
- 6021 buc. 1
- 6204 TS buc. 20
- 6209 EL buc. 116
- 6228 buc. 7
- 6312 C3 buc. 42
- 6312 C4 buc. 7
- 6306 RS buc. 2
- 6409 buc. 4
- 6416 C4 buc. 8
- 7022 B buc. 8
- 7214 buc. 4
- 7217 buc. 9
- 7220 buc. 5
- 7322 B buc. 6
- NU 7303 buc. 5
- 7309 B buc. 2
- 7312 buc. 3
- 7313 K1 buc. 3
- 12220 buc. 1
- 16017 buc. 6
- 16028 buc. 2
- 22214 buc. 10
- 22218 C3 buc. 2
- 22222 buc. 7
- 22226 buc. 6
- 22240 K buc. 5
- 222308 K buc. 144
- 22311 K buc. 2
- 22317 buc. 46
- 22316 K buc. 22
- 29248 buc. 2
- 30202 buc. 11
- 30319 buc. 6
- 21510 buc. 15
- 32024 buc. 132
- 32224 buc. 3
- 32311 buc. 30
- 32312 buc. 2
- 32328 KC5 buc. 4
- 51113 PN buc. 13

- 51116 P6 buc. 4
- 51215 buc. 10
- 51217 buc. 6
- 51228 M buc. 9
- 202620 buc. 8
- 303824 RHHA buc. 2
- 506038 RNA buc. 3

MOTOARE ELECTRICE

- Scut flanșe buc. 1
- Rotor subansamblu buc. 1
- Capotă exterioară buc. 1
- Ventilator interior 3000 t/m buc. 3
- Idem buc. 3
- Idem exterior 3000 t/m buc. 3
- Rezistență 10052 buc. 5
- Subansamblu FIB buc. 2
- Idem rotor buc. 1
- Bobină DITU 220 V buc. 10
- Contact fix DITU buc. 6
- Bobină DITU 25 A, 220 V buc. 11
- Contact mobil DITU 25 A buc. 4
- Buton DITU 25 A buc. 7
- Bobină DITU 100 A 220 V buc. 19
- Idem DITU 110 V buc. 8
- Întrerupător capsulat buc. 3
- Siguranțe lamelare buc. 1 000
- Idem buc. 1 000
- Piese contact unipolar buc. 67
- Rulmenți 1215—1215 buc. 3
- 1216—1216 buc. 10
- 1218—1218 buc. 40
- 1220—1220 buc. 6
- 1213—K—11212 buc. 70
- 1218—K—11216 buc. 30
- 1310—1310 buc. 5

OFERTE

— 1311—1311 buc. 2
 — 1312—1312 buc. 2
 — 11309 buc. 2
 — 1311 K—11310 buc. 1
 — 2218—1518 buc. 23
 — 2215 K—11513 buc. 23
 — 2312—1512 buc. 5
 — 3056313—3313 buc. 4
 — 3056314—3314 buc. 2
 — 30356315—3315 buc. 7
 — 6019—119 buc. 20
 — 6022—12 buc. 20
 — 6026—128 buc. 1
 — 6232—232 buc. 4
 — 6332—332 buc. 2
 — 13302—1008 buc. 5
 — 16101 buc. 6
 — 21309—3309 buc. 3
 — 21314—3314 buc. 4
 — 21315—3315 buc. 5
 — 2222BX—13525 buc. 2
 — 23022—3003122 buc. 8
 — 23044—3003144 buc. 4
 — 29340 buc. 1
 — 23224—3003.22 buc. 4
 — 29412.69412 buc. 3
 — 30319—7319 buc. 3
 — 32228—7528 buc. 5
 — 32326—7626 buc. 2
 — Rulment 51109—3109 buc. 100
 — 51211—8211 buc. 100
 — 51220—8220 buc. 20
 — 51224—8224 buc. 2
 — 51306—8306 buc. 15
 — 51308—8318 buc. 2
 — 51314—5314 buc. 40

— 51415—5415 buc. 3
 — 52311—38311 buc. 4
 — N4—634 buc. 8
 — 85—635 buc. 7
 — N212—2212 buc. 8
 — N214—2214 buc. 1
 — N215—2215 buc. 2
 — N226—2226 buc. 1
 — N512—2312 buc. 10
 — N314—2314 buc. 2
 — N322—2322 buc. 3
 — N2207—2507 buc. 2
 — N 2312—2612 buc. 4
 — N2310—2610 buc. 2
 — NU 238—32238 buc. 2
 — NF 210—12210 buc. 9
 — NF 308—12308 buc. 4
 — NU 322—32322 buc. 3
 — NU 2212—32512 buc. 2
 — NU 2305—32605 buc. 5
 — NU 2316—32616 buc. 4
 — NUP 2228—92528 buc. 4
 — Ny 212—32212 buc. 4
 — Ny 215—42215 buc. 235
 — Ny 2312—42612 buc. 4
 — 61806 buc. 60
 — 64706 buc. 5
 — 495.406 Uj 1307 buc. 14
 — 588.911 buc. 10
 — 986.711 buc. 36
 — 226.906 K buc. 10
 — N 2313 buc. 11
 — N 316 buc. 4

Piese schimb tractoare

— Supapă de admisie buc. 4
 — Idem evacuare buc. 4
 — Cartuş filiere buc. 1
 — Garnitură buc. 1
 — Filtru aerisire buc. 1
 — Elementi filtru buc. 11

— Disc de presiune buc. 1
 — Garnitură filtru buc. 1
 — Element filtrant buc. 6
 — Cablaj magnetou buc. 1
 — Cablu complet buc. 2
 — Cablu de masă buc. 1
 — Garnitură buc. 5
 — Idem pompă buc. 9
 — Idem buc. 1
 — Idem buc. 1
 — Radiator ulei buc. 1
 — Indicator ulei buc. 1
 — Garnitură tabulară buc. 2
 — Disc de presiune asamblat buc. 2
 — Idem fricțiune buc. 7
 — Ghicel gliserui sig. buc. 2
 — Idem drept buc. 2
 — Bolț șenile buc. 14
 — Talpe șenile buc. 74
 — Zale șenile buc. 15
 — Bucșe șenile buc. 18
 — Inel de etanșare buc. 296
 — Idem compensație buc. 4
 — Arc elicoidal \varnothing 228 buc. 5
 — Ferodou buc. 2
 — Tub flexibil 49×25 buc. 4
 — Idem em. buc. 4
 — Termostat buc. 1

Piese schimb compresoare Reșița

— Adaos cuzineți palier buc. 3
 — Capac cilindru buc. 1
 — Supapă de aspirație buc. 6
 — Lubrifiant pompă ulei buc. 1

INTREPRINDEREA ACE DE TRICOTAT BUCUREȘTI

Str. Unirii nr. 79
Telefon : 21 68 71

OFERA

— Capse și bolțuri pentru implantat
în beton buc. 1000+1000